Уна Машић

НЕ МОЖЕШ ДА СТЕКНЕШ ИМУНИТЕТ НА СТВАРИ КОЈЕ ДОНОСИ ЖИВОТ

(Разговор са Срђаном Ваљаревићем)

Привилегованом статусу код читалаца, о коме јасно сведочи високо котирање његових романа на домаћим листама белетристике, Ваљаревић (1967) је последњих година додао и неколико значајних књижевних признања. Међу њима је и награда *"Стеван Сремац"* коју је овај писац добио за роман *"Комо",* објављен у издању Самиздата Б92. Објавио је и романе *Лист на корици хлеба* и *Људи за столом*, књиге прозе *Зимски дневник* и *Дневник друге зиме*, збирке песама *Џо Фрејзер и 49 песама* и *Џо Фрејзер и 49 (+ 24) песама*. Паралелно са писањем зарађивао је прихватајући најразличитије послове - у Берлину је био молер, радио је потом у машинбраварској и аутолимарској радионици, водио два штанда на Зимским чаролијама, био пет година конобар на Корчули, писао колумне за "Данас" ...У интервјуу за "Градину" Ваљаревић објашњава зашто је неопходно да писац буде искрен према себи и према другима, открива колико се труда крије иза непретенциозног стила и признаје да награде олакшавају свакодневни живот.

Ако је судити по продаји књига, чини се да Вам читаоци не замерају избегавање властитих промоција?

- Изгледа да се добро разумем са људима који читају оно што напишем. Мени је само писање важније од личног промовисања, и читаоцима је изгледа читање важније од промоција, и на крају је све

испало добро. Писање и читање су скроз лични, интимни догађаји, и ту се и налазимо, сусрећемо, у сваком случају важнији су од сваког јавног догађаја. Ово је наравно моје виђење ствари, не мора да значи да је тачно. Али, мој доживљај је да јесте тачно.

Јесу ли награде које добијате последњих година учиниле да промените мишљење и писање почнете да схватате као каријеру?

- Тешко да могу на тај начин, и у тим терминима, да дефинишем то зашто пишем. Једини циљ који писање може да има јесте да мењаш свест и да се дух мало подстиче, да се не улењи и да остане отворен, да га држиш будним, да доживиш и прихватиш нешто ново и да га искусиш. И док пишеш и док читаш, то је једино што може да ти се догоди, јер то је једино и променљиво. Нема никаквих материјалних циљева у писању. Награде су добре јер добијаш новац који доноси лакши живот и омогућава ти да мирније живиш и пишеш оно што ти се пише и тако све док ти се пише и док постоји разлог за то.

Стилска непретенциозност коју негујете од "Листа на кори-ци хлеба" до "Кома" ствара утисак да Вам писање иде лако и да се на неки начин забављате обликујући ликове и заплете. Колико је брушења потребно да се дође до једноставности?

- У сваку нову ствар у коју уђеш, и у животу и у писању, уђеш са истом реакцијом: ово ми је ново, ово ми је сад компликовано и не знам како ћу да се изборим са тим. Онда из тебе, из радозналости или неког узбуђења, изађе глас: поједностави, само поједностави ту ствар! И после тога је све просто и много једноставније, узбудљивије и забавније. И тек онда има много да се ради, има много посла, буде и забавно и некад тешко, али будеш испуњен јер радиш. Тешко је кад немаш посла или кад не знаш шта ћеш са собом. Али када си у могућности да живот испуњаваш оним што тебе испуњава, то ипак не може да буде лоше.

Спадате у ретке домаће савремене аутоpe који се усуђују да о осећањима проговоре без цинизма и подразумевајуће дистанце. Носи ли то известан ризик по имиџ?

- Ако ми се о нечему заиста пише, ако ми је до тога стало и ако ми је то важно, онда немам никакву потребу за цинизмом или иронијом, и посебно не за исмевањем или сентименталисањем, све је то извртање ствари, довијање. То је гњаважа. И то је досадно. Не видим ниједног разлога зашто бих то радио. Пишем о ономе што знам и онако како то

доживљавам и то је све што ме занима. А имиџ и представљање себе овако или онако, дизајнирање, то ме не занима. Пишем то што пишем, живим своје, и тако је како је.

Познато је да Ваши наслови садрже доста аутобиографског. Где је граница онога са чиме се излази у свет? Може ли се уопште говорити о превише интимном у контексту литературе?

- Увек се ипак ради о промишљеној ствари на почетку, одатле се почне, а онда се током рада, током писања, долази до нечега што не можеш да предвидиш унапред, јер писање јесте нешто што је одвојено од живота који живиш, док пишеш одвојен си и склоњен од света. Али се све то на крају врати тамо одакле си и пошао, у живот. Треба ипак седети за столом и радити, и музика и речи и слике и све оно што ти долази и пролази кроз главу није предвидиво. Почнеш са искреном намером да нешто кажеш, или испричаш, и онда се отварају разни доживљаји разних ствари с којима се сусрећеш, другачије од онога како си мислио на почетку. Писањем мењаш и своје доживљаје о стварима о којима си мислио да знаш све. Не знам шта је превише интимно, знам шта је мени важно и одатле почнем и идем до краја. И на крају, моје је да завршим оно што сам започео. И када завршим, и то пустим напоље и буде објављено, такође не може да се предвиди, шта ће се с тим догодити. Да ли ће то бити прихваћено или одбијено, и на који начин, не можеш ништа знати о томе, али тиме се не могу ни оптерећивати. Довољно тога сам одбацио или избрисао док сам радио и писао, али и иначе у животу, тако да је оно што чујем од неког другог много лакше од онога што сам ја самом себи радио.

У роману "Комо" говорите о јунаку који је, као и Ви, захваљујући Рокфелеровој стипендији месец дана боравио у вили на језеру Комо и одлучио да писање замени за прикупљање утисака. Шта Вам је прва асоцијација на тај боравак? Како Вам шаренолики свет интелектуалаца из виле изгледа са ове временске дистанце?

- Тешко ми је сада да се присећам и осврћем уназад, све што је мени било важно написао сам у том роману, мање или више све је у књизи, али у сваком случају, оно најважније се ипак дешава сада - та књига, на српском језику, налази се иза шанка у бару, код Аугуста, у Белађу (бар у коме се догађа део радње романа *Комо* прим.аут.) . Мислим да је и њему драго што се појавио као лик у једној књизи.

У "Дневнику друге зиме" пишете о начину на који нас мења суочавање са телесним ограничењима. Колико се памте такве поуке?

- Памте се добро, али не гарантују ти и не обезбеђују ништа. Не можеш заувек да стекнеш имунитет на ствари које живот доноси, на непријатности у животу и на промене које су нелагодне. Спреман си онолико колико можеш да поднесеш, а никада не знаш колико је то. Чим се једна борба оконча, мања или већа, дочека те друга, то може да буде и бесмисао онога што радиш, или иста лењост, или стална променљивост, и опет се спотакнеш, и паднеш, и опет напор да се дигнеш и наставиш даље. И то је тако вероватно током целог живота.

Може ли љубав да мења подједнако снажно као и болест?

- Немам појма, искрено. Тешко да могу на тај начин да упоређујем те две ствари, сигурно да може, али је сигурно и да има много разлика. Између две особе које се воле можеш да сместиш све на овом свету, као и између две особе које се мрзе. Али и сам однос према животу може да подразумева доста еротике. Мислим на давање.

Познато је да избегавате експлицитно описивање еротских сцена, а један познати писац Вас је недавно ипак означио као аутора у чијем делу има ефектног еротског набоја. Изабрали сте суптилнији пут?

- То је као и са описивањем убиства. Када читам, мене не занима из ког је пиштоља пуцано и одакле, него зашто, како и на који је начин до тога дошло.

У поезији и романима наводите бројне, већином стране аутоpе. Без којих дела не бисте могли да замислите сопствену библиотеку ? Које писце доживљавате као своје?

- Има их толико много, заиста, и то није увек исти списак, ту и тамо се увек нађе неко нови. Али превише је то имена и књига да бих све набрајао. Због тога и немам много књига у свом стану. Оно што је једино важно, оно што добијеш од свих тих писаца заједно и читања њихових књига, јесте нека врста подршке и охрабривања да наставиш оно што радиш, најбоље што можеш, и да даш све од себе. Ако због нечег понављам та имена, то је онда највише због тога.

Хоће ли публика бити у прилици да ускоро чита Вашу нову књигу?

-Вероватно следеће године, не знам тачно када.

Фотографија са свечаности уручења награде “Стеван Сремац“